

U-länderna och SPS-avtalet

För många u-länder är export av jordbruksprodukter en viktig inkomstkälla; sektorn är ofta betydligt viktigare än för i-länderna. Exporten försvåras dock av importländernas krav på olika slags veterinära eller fytosanitära åtgärder, t.ex. krav på godkända anläggningar eller status som fri från vissa sjukdomar. Sådana krav är ofta motiverade, men kan också verka som förtäckta handelshinder. SPS-avtalets syfte att förhindra godtycklig eller orättfärdig diskriminering ligger därför i många u-länders intresse.

Det krävs emellertid en hel del resurser för att kunna utnyttja de möjligheter som SPS-avtalet ger, t.ex. att få sina kontroller erkända som ekvivalenta med importlandets, eller att göra en regionalisering som importländerna vågar lita på. Många u-länder har därför svårt att dra nytta av avtalet, och många av dem har dessutom inte resurser för att fullt ut delta i SPS-kommittén eller standardiseringsorganen.

För att ta hänsyn till att alla länder inte har samma möjligheter att hantera frågorna finns två olika typer av åtgärder inskrivna i SPS-avtalet.

- 1) **Särskild och differentierad behandling (S&D)** innebär en positiv särbehandling av u-länderna. I praktiken betyder det oftast att det ställs lägre krav på u-ländernas notifieringar till kommittén. Däremot brukar det inte vara fråga om att tillämpa t.ex. mindre strikta smittskydds krav på produkter från u-länder.
- 2) **Tekniskt bistånd** innebär hjälp med kunskap och pengar i olika sammanhang (allt från deltagande i kommittén till uppgradering av laboratorier).

1. Rättslig grund

Reglerna om u-ländernas särskilda situation återfinns i första hand i SPS-avtalets artikel 9 och 10. Frågan berörs också i Implementeringsbeslutet från Doha (november 2001).

1.1 Relevanta artiklar i SPS-avtalet

Två artiklar i SPS-avtalet berör u-ländernas särskilda situation. Artikel 9 handlar om tekniskt bistånd, och övrig S&D-behandling tas upp i artikel 10. Nedan ges en sammanfattning av vad de olika punkterna i artiklarna tar upp. Hela artikeltexten redovisas i bilagan, på svenska och engelska.

Artikel 9 har två punkter:

1. Medlemmarna ska göra det lättare att ge tekniskt bistånd, framför allt till u-länder, antingen bilateralt eller via internationella organisationer. Punkten räknar också upp ett antal tänkbara former av tekniskt bistånd.
2. Ett importerande land ska överväga att ge tekniskt bistånd till ett exporterande u-land om det förstnämnda landets SPS-åtgärder kräver att exportlandet måste göra stora investeringar för att bibehålla eller öka sin export till dem.

Artikel 10 har fyra punkter:

1. Medlemsstaterna ska ta hänsyn till u-ländernas särskilda behov, särskilt MUL, när de utformar och tillämpar SPS-åtgärder.
2. U-länderna bör ges längre tidsfrister för att uppfylla importkrav, om detta inte urholkar den skyddsnivå som importlandet anser lämplig.

3. Om enskilda u-länder begär det har SPS-kommittén rätt att bevilja tillfälliga undantag från deras skyldigheter enligt SPS-avtalet.
4. Medlemsstaterna bör hjälpa u-länderna att delta aktivt i relevanta internationella organ.

De båda artiklarna innehåller alltså inte särskilt konkreta åtaganden – mest handlar det om vad i-länderna får eller bör göra. De enda punkter som är formulerade som krav är de som kommer först i de båda artiklarna: medlemmarna *ska* göra det lättare att ge tekniskt bistånd, och de *ska* ta hänsyn till u-ländernas särskilda behov. Själva kraven är dock mycket vagt formulerade.¹

Förutom artikel 9 och 10 berörs u-länderna också i artikel 14. Denna artikel gav MUL rätt att skjuta upp tillämpningen av avtalet med fem år. Övriga u-länder fick två års frist med att införa vissa delar av avtalet, på vissa villkor. Dessa tidsfrister har löpt ut, men det finns ändå länder som inte tillämpar alla delar av avtalet än (t.ex. saknar elva länder² fortfarande en kontaktpunkt).³

1.2 SPS-kommitténs beslut om notifiering av S&D-behandling

Många u-länder har svårt att hantera den strida strömmen av notifieringar, och tycker att tillämpningen av artikel 10 (om S&D-behandling) inte fungerar i praktiken. För att göra processen tydligare enades kommittén i november 2004 om en procedur för hur S&D-behandling ska notifieras.⁴

Enligt beslutet kan exporterande länder som ser problem med en notifierad åtgärd begära diskussioner. Resultatet av dessa diskussioner bör sedan notifieras som ett tillägg till den ursprungliga notifieringen. Detta tillägg ska i så fall bl.a. ange vilka länder som begärt S&D-behandling, om och i så fall hur S&D-behandling givits, och – ifall ingen S&D-behandling medgivits – en motivering till det beslutet. Om S&D-behandling ges ska den automatiskt göras tillgänglig för alla u-länder i WTO.

De beslutade reglerna om notifiering bygger på ett förslag från Canada. Flera u-länder (ledda av Egypten) skulle hellre ha sett att importerande i-länder redan när åtgärden notifieras första gången ska tala om vilken S&D-behandling som finns tillgänglig, utan att exportlandet behöver agera.

Beslutet i kommittén löser troligen inte u-ländernas problem med att hålla reda på alla notifieringar. Det noteras i beslutet att det bara är ett steg på vägen, inte den färdiga lösningen. Frågan är därmed inte slutdiskuterad. Beslutet skulle ha utvärderats senast vid första kommittémötet 2008, men det fanns då för lite konkreta erfarenheter av tillämpningen, så översynen sköts på framtiden. Det pågår samtidigt en diskussion om de generella reglerna för transparens (till skillnad från S&D-regler), och den processen kan också påverka.

¹ WTO-sekretariatet klassificerar även artikel 9.2 som obligatorisk (*ska* överväga).

² Burundi, Centralafrikanska republiken, Tchad, Kongo (båda), Guinea, Guinea-Bissau, Lesotho, Ruanda, Sierra Leone och Togo (se G/SPS/GEN/27/rev.17).

³ Man kan också läsa in u-landsaspekter i artikel 5.6, där det sägs att SPS-åtgärder inte får vara mer handelshindrande än nödvändigt med hänsyn till vad som är tekniskt och ekonomiskt genomförbart (flik 5 i SPS-pärmen). Dessutom sägs i bilaga B att u-länder inte måste tillhandahålla kopior på lagstiftning, och att sekretariatet ska särskilt uppmärksamma dem på notifieringar av särskild betydelse för dem.

⁴ Dokument G/SPS/33 av den 2 november 2004, *Procedure to enhance transparency of S&D treatment in favour of developing countries*. Det kompletta beslutet återfinns i bilaga 2 till det här dokumentet.

1.3 Doha-rundan

De pågående WTO-förhandlingarna (Doha-rundan) är till stor del fokuserade på u-ländernas intressen och behov. I ministerdeklarationen från november 2001 slås det fast att tekniskt bistånd är ett centralt element i rundan (punkt 38), och att bestämmelserna om S&D-behandling ska ses över med avsikt att förstärka dem (punkt 44).

Mer preciserat än ministerdeklarationen är Beslutet om implementeringsrelaterade frågor och hänsyn⁵. Där sägs bl.a. att tidsfristen för u-länderna att uppfylla nya SPS-åtgärder (artikel 10.2 i avtalet) normalt sett inte ska vara kortare än sex månader. Om det inte är möjligt att ge en sådan frist ska det importerande landet hålla konsultationer med de länder som begär det, och som har specifika problem.

Beslutet uppmanar också länderna att ”i möjlig utsträckning” ge ekonomiskt och tekniskt bistånd till MUL. Sådant bistånd ska dels hjälpa MUL att hantera en situation där en ny SPS-åtgärd kan ha kännbar negativ effekt på deras handel, och dels hjälpa MUL att själva genomföra SPS-avtalet.

2. EU:s regelverk och ståndpunkt

EU anser om S&D-behandling i allmänhet att den måste uppfylla ett grundläggande kriterium: att underlätta u-ländernas ekonomiska utveckling och göra dem mer delaktiga i handelssystemen. Man föredrar därför åtgärder som är tillfälliga undantag från de gemensamma reglerna framför åtgärder som skulle innebära permanenta särregler. S&D-åtgärder bör enligt EU utvärderas med jämna mellanrum, och länder som inte längre behöver dem ska börja tillämpa de allmänna reglerna. EU anser också att det kan vara lämpligt att inte automatiskt behandla alla u-länder på samma sätt.⁶

Vad gäller just SPS-avtalets frågor anser EU att det inte kan bli fråga om att sänka kraven på t.ex. hygien och smittskydd bara för att produkterna kommer från u-länder⁷. Den principen går igen i EU:s livsmedelsförordning⁸, vars enda kommentar om u-länderna är att EU och medlemsstaterna ska ta särskild hänsyn till deras situation, i bemärkelsen att internationella standarder inte ska skapa onödiga hinder för export från dessa länder. Några andra lättnader för u-länderna innehåller förordningen inte.

Detsamma kan sägas om förordningen om offentlig kontroll av foder- och livsmedelslagstiftningen⁹. Den slår fast ett antal punkter som EU-länderna ska ta hänsyn till när de avgör hur omfattande kontroller import från ett visst land ska genomgå, och dessa punkter har endast att göra med hur pålitliga exportlandets kontroller är, inte vilka ekonomiska förutsättningar landet har. Dock öppnar den för några års övergångsregler för handel som redan finns, under förutsättning att framsteg faktiskt sker under den perioden (artikel 50.1).

Däremot kan EU tänka sig att göra sina SPS-regler tydligare, se till att de inte skapar ”onödiga” handelshinder, och att hjälpa u-länderna att uppfylla EU:s standarder. Det sist-

⁵ Dokument WT/MIN(01)W/10, *Decision on Implementation-Related Issues and Concerns*, punkt 3.

⁶ TN/CTD/W/20, *The WTO Work Programme on SDT Treatment – some EU ideas for the way ahead*, nov 2002, samt kompletteringar i TN/CTD/W/26 från december 2002.

⁷ Enligt muntliga uppgifter från en tjänsteman på DG Sanco tillämpar EU ibland en informell form av S&D-behandling genom att i praktiken inte tillämpa reglerna så strikt gentemot u-länderna.

⁸ Förordning (EG) nr 178/2002, publicerad i EGT nr L 31/2002.

⁹ Förordning (EG) 882/2004, publicerad i EGT nr L 165/2004 (börjar tillämpas 1 januari 2006).

nämnda kan ske via olika former av tekniskt bistånd. EU anser att sådant bistånd bör ges en tydligare koppling mellan parternas prestationer: starkare garantier och mer specifika biståndsprogram kan ges i utbyte mot åtaganden om att uppfylla de olika avtalens huvudregler. Däremot avvisar EU alla tankar på att göra bindande åtaganden om angivna belopp för tekniskt bistånd.

Värt att notera är dock att den ovan nämnda kontrollförordningen innehåller tämligen skarpa regler om bistånd till u-länderna. Den föreskriver t.ex. att EU:s referenslaboratorier *ska* erbjuda utbildning till experter från u-länder (artikel 32), och att kommissionen *ska* ”främja stödet” till u-länder för att bygga upp deras institutionella kapacitet så att de kan klara de nya reglerna (artikel 50.2).

EU är väl medvetet om SPS-reglernas betydelse för u-ländernas möjlighet att exportera till unionen. Den *Expanding Exports Helpdesk*¹⁰ som EU inrättat för att underlätta marknadstillsäkring för u-länderna handlar inte bara om tullar och ursprungsregler, utan tar också upp bland annat SPS-frågor.

3. Förslag till svensk ståndpunkt

Sveriges grundposition i SPS-frågor kan uppfattas som självmotsägande av u-länderna, eftersom vi dels vill bevara vårt goda smittläge och dels vill underlätta u-ländernas export. Lösningen på det dilemma är ofta tekniskt bistånd – tanken är alltså att vi behåller våra strikta importkrav, men försöker hjälpa u-länderna att leva upp till dem. Säkra livsmedel och smittskydd på hemmaplan prioriteras alltså framför u-ländernas exportintressen. Samtidigt vill vi att SPS-regler inte ska vara mer handelsstörande än vad som är nödvändigt för att uppnå lämplig skyddsnivå.

Apropå principdiskussionen i SPS-kommittén stödjer Sverige kommissionens inställning att tekniskt bistånd inte ska vara tvingande, och att nödvändiga SPS-åtgärder även fortsättningsvis ska vara tillåtna även om de försvårar eller omöjliggör export från ett eller flera u-länder.

Svenskt bistånd har på senare tid ägnat allt mer uppmärksamhet åt handelsfrågor. Tanken är att om u-länderna kan integreras bättre i världshandeln så skulle det gynna tillväxt och sysselsättning, och därmed leda till minskad fattigdom. Samtidigt bör negativa sociala, etiska och miljörelaterade effekter vara så små som möjligt.¹¹

4. Diskussion i SPS-kommittén

SPS-avtalet och u-länderna har varit uppe på varenda dagordning för SPS-kommittén sedan juli 1999. Redan från början framförde u-länderna synpunkten att de regler som finns i avtalet om särbehandling och tekniskt bistånd inte fungerar, och ville se antingen regeländringar eller riktlinjer för att ändra på detta. Andra frågor som togs upp redan på ett tidigt stadium handlade om överblick över notifieringar, ekvivalens och ökat deltagande från u-ländernas sida i kommittén och standardiseringsorganen¹².

Vad gäller tekniskt bistånd har det varit en stående punkt på kommitténs dagordning ända från början. Mest brukar det handla om avrapporteringar från sekretariatet och olika observatörs-

¹⁰ Webbplatsen återfinns på följande adress: <http://exporthelp.europa.eu/>

¹¹ Enligt Sidas och Norads studie *Development of trade in Africa – promoting exports through quality and product safety*, 2004.

¹² Frågan om ekvivalens kom inte att behandlas som en u-landsfråga. Se flik 4 i pärmen för mer om ämnet.)

organisationer. En enkät skickades ut till medlemmarna i oktober 2001 för att kartlägga behovet av olika slags tekniskt bistånd (se avsnitt 7.2 nedan).

På senare tid har två separata diskussioner förts i SPS-kommittén. Den ena handlar om att ändra systemet för hur nya SPS-åtgärder notifieras så att S&D-åtgärder uppmärksammas mer; något kommittén enades om under hösten 2004. Den andra diskussionen handlar om ändringar av artikel 9 och 10 i SPS-avtalet. Dessa sistnämnda frågor togs först upp i CTD, men hänsköts till SPS-kommittén.¹³

Ändring av artiklarna 9 och 10¹⁴

Som nämndes ovan pågår en översyn av samtliga S&D-bestämmelser (alltså inte bara de i SPS-avtalet). Detta arbete sker i huvudsak i WTO:s kommitté för handel och utveckling (CTD), men förslag om ändringar av specifika avtal kan hänskjutas till berörd kommitté. Översynen har dock försenats flera gånger.¹⁵

Vad gäller ändringar i SPS-avtalet har förslag lagts fram av Afrikanska gruppen och av en annan u-landskonstellation med tolv medlemmar¹⁶. Förslagen går i princip ut på att göra S&D-åtagandena i SPS-avtalet mer bindande, t.ex. genom att göra tekniskt bistånd obligatoriskt och kostnadsfritt, eller genom att kräva att en S&D-åtgärd ska dras tillbaka om tekniskt bistånd inte ges.

Andra delar av förslagen gäller krav på konsultationer med berörda u-länder när ett i-land inför en SPS-åtgärd. Ytterligare ett delförslag är att inrätta en global fond som ska hjälpa u-länderna att finansiera både SPS-åtgärder och deltagande i SPS-kommitténs och standardiseringsorganens arbete. Även Indien har lagt förslag om bindande åtaganden för bistånd avseende deltagande i det internationella arbetet.

Flera i-länder (Japan, stött av EU, Kanada och USA) avvisar kraven på att göra tekniskt bistånd obligatoriskt och gratis, och påpekar också att en SPS-åtgärd inte kan dras tillbaka bara för att några länder har svårt att uppfylla kraven. Det har också nämnts att tekniskt bistånd med fördel skulle kunna ges från ett u-land till ett annat.¹⁷

5. Konsumentaspekter

Syftet med flera punkter i SPS-avtalet är att handeln inte ska störas av onödiga handelshinder. Detta betyder att handeln är mindre hämmad i dagsläget än den skulle ha varit om SPS-avtalet inte fanns, samtidigt som länderna ändå kan tillämpa de skyddsnivåer de anser lämpliga. I teorin är därför SPS-avtalet som helhet bra för konsumenterna – det medger ökad konkurrens utan att för den skull leda till ökade risker.

¹³ Ett skäl till att frågan diskuterats så livligt i kommittén på senare år är att det står i Doha-mandatet från 2001 att alla S&D-åtgärder ska ses över med målet att ge dem större genomslag i praktiken (punkt 44). Detta gäller alltså även SPS-frågor, även om detta avtal inte är uppe till omförhandling i Doha-rundan.

¹⁴ Förslagen sammanfattas i dokument JOB(03)/100. De enskilda förslagen återfinns i TN/CTD/W/2, TN/CTD/W/3/Rev.2 och TN/CTD/W/6.

¹⁵ CTD:s uppdrag återfinns i punkt 12.1 i implementeringsbeslutet, och i punkt 44 i ministerdeklarationen. Huvudsyftet är att förstärka existerande S&D-åtgärder och göra dem mer precisa, effektiva och funktionella.

¹⁶ Dominikanska republiken, Egypten, Honduras, Indien, Indonesien, Kenya, Kuba, Mauritius, Pakistan, Sri Lanka, Tanzania och Zimbabwe.

¹⁷ Sverige lämnade synpunkter på bl.a. detta till kommissionen den 1 oktober 2002 (*Swedish Comments on developing countries' SDT proposals*)

Det finns inga specifika konsumentaspekter att ta hänsyn till när det gäller tekniskt bistånd och S&D-behandling. Det generella argumentet gäller, dvs. att konsumenterna är betjänta av både ökad importkonkurrens och säkra livsmedel. Tekniskt bistånd kan gynna konsumenterna, om det leder till att man uppnår det första utan att äventyra det senare.

Kostnaderna för det tekniska biståndet står skattebetalarna för. Huruvida nettoeffekten för konsumenterna blir positiv eller inte beror bl.a. på vad dessa skattemedel skulle ha använts till om de inte gått till tekniskt bistånd.

6. Paneltolkning av artiklarna 9 och 10

U-landsartiklarna i SPS-avtalet har nästan inte alls tagits upp till prövning av en WTO-panel. Det enda undantaget är i GMO-panelen, där Argentina åberopar artikel 10.1 (särskild hänsyn till u-ländernas behov). De får dock inget gehör. Panelen påpekar att artikeln endast kräver att man ska ta hänsyn till u-ländernas behov, inte att en särbehandling ska bli resultatet av övervägandena. Dessutom uppfyllde inte Argentina bevisbördan – det räcker inte med att bara visa på att ingen särbehandling givits och att lagstiftningen inte innehåller någon paragraf om det. Panelen noterar också att artikel 10.1 inte innehåller någon skyldighet för importländerna att redovisa sina överväganden vad gäller särbehandling av u-länder.¹⁸

Det faktum att de formella klagomålen är så få ska inte uppfattas som att tillämpningen är problemfri. Ett skäl till att frågan sällan prövas av en panel är att artiklarna främst säger vad som *bör* göras. Det finns få konkreta skyldigheter, och de som finns är vagt formulerade. Exempelvis sägs att tekniskt bistånd ska ”underlättas” eller ”övervägas”, och att länderna ska ”ta hänsyn till” u-ländernas särskilda behov.

Ett annat skäl till att frågan inte prövats kan vara att de länder som har störst skäl att vara missnöjda är u-länder, som ju har begränsade resurser att driva en fråga genom WTO:s system för tvistlösning.

7. Avslutande kommentarer

I-ländernas krav på hygien, spårbarhet m.m. ökar med stigande inkomster, samtidigt som u-länderna sällan har resurser att klara dessa krav. Därmed har de svårt att exportera sina produkter till marknader som annars skulle vara attraktiva.

Det finns i princip två sätt att lösa det problemet på: antingen kan kraven sänkas på import från u-länderna, eller så kan u-ländernas möjligheter att uppfylla reglerna bättras på. I praktiken är det endast det sistnämnda alternativet som är aktuellt. Tekniskt bistånd är därmed av stor betydelse, men det finns inga tvingande regler om detta i SPS-avtalet.

7.1 U-länderna och SPS-avtalet

När SPS-avtalet förhandlades fram deltog inte särskilt många u-länder i det arbetet, bortsett från de som ingår i Cairnsgruppen¹⁹. Hur aktiva u-länderna är i SPS-arbetet (kommittén, standardiseringsorganen, paneler) hänger nära samman med deras ekonomiska situation – ju fattigare land, desto lägre deltagande. Delvis kan dock detta förklaras av att de rikare länderna också står för den största delen av handeln, och därmed har större skäl att intressera sig för handelshinder. Det finns också stora skillnader mellan olika grupper av u-länder: latin-

¹⁸ Dokument nr WT/DS291/R av den 29 september 2006.

¹⁹ Cairnsgruppen är en sammanslutning av ett tjugotal länder som är stora nettoexportörer av jordbruksprodukter. I WTO-förhandlingarna om jordbruk driver de på för lägre tullar och stöd.

amerikanska länder är ofta mycket aktiva i olika SPS-sammanhang, medan däremot MUL och afrikanska u-länder har ett ytterst marginellt deltagande.

Det låga deltagandet från många u-länder gör det troligt att nya internationella standarder och eventuella modifieringar av SPS-avtalet också de kommer att domineras av i-ländernas intressen. Trots detta finns det skäl att tro att SPS-avtalet generellt sett är bra också för u-länderna, eftersom handelshindren kan antas ha varit ännu högre om avtalet inte funnits. Det kan dock finnas nettoförlorare: u-länder som inte förmår utnyttja de möjligheter som SPS-avtalet ger dem har ändå kostnader för att t.ex. inrätta en *Enquiry Point* (även om de kan få tekniskt bistånd för att ordna detta).

Ett antal olika initiativ finns för att hjälpa u-länderna att bättre hantera SPS-avtalets skyldigheter och möjligheter. Några viktiga organ är följande:

Advisory Centre on WTO Law (ACWL) kan hjälpa MUL och vissa andra u-länder med råd i rättsliga frågor som rör de olika WTO-avtalen, och kan också bistå vid tvistlösning. ACWL finansieras av vissa i-länder (inklusive Sverige), av inträdesavgifter och av arvoden per timme.²⁰

The Standards and Trade Development Facility (STDF) ska finansiera och samordna organisationer i u-länder som försöker uppfylla internationella SPS-standarder och på så sätt förbättra sitt marknadstillträde. Organet inrättades i september 2002, och arbetet börjar hitta sina former, med mer betoning på samordning och mindre på finansiering. Sverige skänkte 12 miljoner kronor i december 2005.²¹

Standardiseringsorganen har inrättat **Trust Funds** för att göra det möjligt för fler u-länder att delta i organens arbete på ett meningsfullt sätt. Dessa fonder finansieras av givarorganisationer och av bidrag från medlemsstaterna (inklusive Sverige).

7.2 Världsbankens studie om standarder och u-länderna

Frågan om hur u-länderna påverkas av och kan hantera olika standarder (vare sig de sätts av standardiseringsorganen, enskilda länder eller importföretagen) är mycket komplex. För den som verkligen är intresserad rekommenderas Världsbankens studie från 2005 om internationella standarder och dess konsekvenser för u-ländernas export²².

Ett av studiens viktigaste budskap är att SPS-regler är en av flera aspekter som påverkar u-ländernas konkurrensförmåga, och att det inte är meningsfullt att bara titta på SPS-standarder som en isolerad företeelse. Samtidigt noterar studien att länder och företag som redan har ordning på logistik, kvalitet etc. ofta klarar SPS-regler också, och tvärtom. Internationella standarder kan vara ett handelshinder, men de kan också stimulera till en modernisering av produktionen och leda till nya former av konkurrensfördelar.

En annan viktig poäng som görs i studien är att u-länder behöver en strategi för SPS-frågor, så att de kan agera i tid (genom att styra om handeln till andra marknader, anpassa sig till standarderna eller påverka utformningen av dem). I dagsläget brukar det inte hända något förrän ett problem redan uppstått, med följden att handelsströmmar bryts medan man försöker

²⁰ En utförligare presentation finns på http://www.acwl.ch/e/index_e.aspx

²¹ En utförligare presentation finns på www.standardsfacility.org, och organisationens databas om projekt avseende tekniskt bistånd på http://www.standardsfacility.org/ongoing_completed_activities.htm.

²² Världsbankens rapport nr 31207, *Food Safety and Agricultural Health Standards – Challenges and Opportunities for Developing Country Exports*, 10 januari 2005.

lösa situationen. Sådana strategier ska inte bara gälla den statliga sektorn, utan även den privata sektorn måste vara med.

7.3 Enkät om tekniskt bistånd

Tekniskt bistånd behövs för att u-länderna ska kunna utnyttja de möjligheter som SPS-avtalet ger. Fortfarande efterfrågas hjälp med att informera om att SPS-avtalet finns och vad det innebär, både generellt och när det gäller specifika aspekter som riskanalys och skälig skyddsnivå. Andra viktiga faktorer är att hjälpa till att bygga upp institutioner som kan garantera en viss kontroll (behövs för t.ex. ekvivalens och regionalisering). Det kan bl.a. handla om att öka det tekniska kunnandet hos laboratoriepersonal och certifieringsorgan. Tekniskt samarbete behövs också för att öka u-ländernas förmåga att göra riskanalyser.

En enkät om behov av tekniskt bistånd skickades ut från WTO-sekretariatet i februari 2002, och svar har kommit in från ett trettio-tal u-länder²³. I enkäten delades önskat bistånd upp i fyra olika ämnesområden (allmänt, säkra livsmedel, djurhälsa och växthälsa) och fyra olika former (information, utbildning, infrastruktur och övrigt). I februari 2004 fördelade sig de inkomna svaren på följande vis:

	Information	Utbildning	Infrastruktur ²⁴	Övrigt	Totalt
SPS-avtalet generellt	28	28	23	7	86
säkra livsmedel	22	28	27	7	84
djurhälsa	20	24	22	5	71
växthälsa	27	28	29	7	91
totalt	97	108	101	26	332

Källa: WTO-dokument G/SPS/GEN/295/add. samt egen bearbetning

Det som efterfrågas mest av de länder som svarat är alltså utbildning, och det ämne de anser sig behöva mest hjälp med är växthälsa. Det är dock inte särskilt mycket som skiljer de olika kategorierna åt, bortsett från att signifikant färre länder önskar hjälp på området djurhälsa.

Givarländerna rapporterar då och då om sina aktiviteter i SPS-kommittén, och sekretariatet och observatörsorganen gör det mera regelbundet. En enkät om givet tekniskt bistånd skickades ut 1999, men fick inte särskilt många svar. De givarländer som svarade beskrev i första hand olika former av utbildning och rådgivning, medan det var betydligt mer sällsynt med fysiska investeringar.²⁵

Tekniskt bistånd från WTO består också mest av olika former av utbildningar, antingen i Genève eller på plats i berörd region²⁶. Standardiseringsorganen kan bistå med expertis vid sådana tillfällen, men anordnar också eget tekniskt bistånd. Flera observatörsorganisationer ägnar sig också åt olika former av tekniskt bistånd, och håller SPS-kommittén informerad om detta.

²³ Enkäten har dokumentnummer G/SPS/W/113. Svaren kommer in som addendum till dokument nr G/SPS/GEN/295.

²⁴ Viktiga områden inom kategorin infrastruktur är lagstiftning och fungerande institutioner. Dessa uppfattas ofta som större problem för genomförandet av SPS-avtalet än avsaknaden av t.ex. laboratorier.

²⁵ G/SPS/GEN/143 av den 8 november 1999

²⁶ Se G/SPS/GEN/510 för en sammanfattning av WTO:s tekniska bistånd för SPS-frågor (sid 6-10).

Artikel 9 I SPS-avtalet

Article 9

Technical Assistance

1. Members agree to facilitate the provision of technical assistance to other Members, especially developing country Members, either bilaterally or through the appropriate international organizations. Such assistance may be, *inter alia*, in the areas of processing technologies, research and infrastructure, including in the establishment of national regulatory bodies, and may take the form of advice, credits, donations and grants, including for the purpose of seeking technical expertise, training and equipment to allow such countries to adjust to, and comply with, sanitary or phytosanitary measures necessary to achieve the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection in their export markets.
2. Where substantial investments are required in order for an exporting developing country Member to fulfil the sanitary or phytosanitary requirements of an importing Member, the latter shall consider providing such technical assistance as will permit the developing country Member to maintain and expand its market access opportunities for the product involved.

Motsvarande text på svenska lyder:

Tekniskt bistånd

1. Medlemmarna kommer överens om att underlätta tillhandahållandet av tekniskt bistånd till andra medlemmar, särskilt u-landsmedlemmar, antingen bilateralt eller genom lämpliga internationella organisationer. Sådant bistånd kan bl.a. ges inom områdena processteknologi, forskning och infrastruktur, inklusive upprättandet av nationella kontrollorgan, bland annat i form av rådgivning, krediter, gåvor och bidrag, inklusive i syfte att anlita teknisk expertis, utbildning och utrustning för att möjliggöra för sådana länder att anpassa sig till, och uppfylla, de sanitära eller fytosanitära krav som är nödvändiga för att nå upp till den acceptabla sanitära eller fytosanitära skyddsnivå som gäller på deras exportmarknader.
2. När omfattande investeringar krävs för att en exporterande u-landsmedlem ska kunna uppfylla en importerande medlems sanitära eller fytosanitära krav, skall den senare överväga att tillhandahålla sådant tekniskt bistånd som kan möjliggöra för u-landsmedlemmen att bibehålla och utöka sina marknadstillträdesmöjligheter för varan i fråga.

Artikel 10 i SPS-avtalet

Article 10

Special and Differential Treatment

1. In the preparation and application of sanitary and phytosanitary measures, Members shall take account of the special needs of developing country Members, and in particular of the least-developed country Members.
2. Where the appropriate level of sanitary and phytosanitary protection allows scope for the phased introduction of new sanitary or phytosanitary measures, longer time-frames for compliance should be accorded on products of interest to developing country Members so as to maintain opportunities for their exports.
3. With a view to ensuring that developing country Members are able to comply with the provisions of this Agreement, the Committee is enabled to grant to such countries, upon request, specified, time-limited exceptions in whole or in part from obligations under this Agreement, taking into account their financial, trade and developing needs.
4. Members should encourage and facilitate the active participation of developing country Members in the relevant international organizations.

Motsvarande text på svenska lyder:

Särskild och differentierad behandling

1. Vid utformandet och tillämpningen av sanitära eller fytosanitära åtgärder, ska medlemmarna ta hänsyn till de särskilda behoven hos u-landsmedlemmarna, och särskilt till de minst utvecklade medlemsländerna.
2. När en skälig sanitär eller fytosanitär skyddsnivå ger utrymme för gradvis införande av nya sanitära eller fytosanitära åtgärder, bör längre tidsram för uppfyllande medges för varor som är av intresse för u-landsmedlemmarna, i syfte att bibehålla deras möjligheter till export.
3. I syfte att möjliggöra för u-landsmedlemmarna att följa bestämmelserna i detta avtal, ges kommittén möjlighet att på begäran medge sådana länder specificerade och tidsbegränsade undantag helt eller delvis från skyldigheter enligt detta avtal, med hänsyn tagen till deras utvecklings-, finansiella- och handelsmässiga behov.
4. Medlemmarna skall uppmuntra och underlätta u-landsmedlemmarnas aktiva medverkan i berörda internationella organisationer.

SPS-kommitténs beslut G/SPS/33 om transparens i S&D-behandlingen

At its meeting of 2-3 April 2003, the Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures ("the Committee") adopted, in principle, the Canadian proposal to enhance transparency of special and differential treatment within the Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (the "SPS Agreement") (G/SPS/W/127), as one step for immediate implementation by Members, subject to further elaboration of the procedures to be followed. This proposal builds upon a proposal by Egypt for enhanced transparency through modification of the notification formats (G/SPS/GEN/358).

The Committee hereby agrees on the procedures to be followed.

The proposed procedure essentially follows the relevant current practices and recommendations regarding the submission and handling of notifications as described in G/SPS/7/Rev.2, with new actions included as Steps 5, 6 and 7.

Following one year of the adoption of this procedure, the Committee shall review the proposed notification process to evaluate its implementation, and determine whether changes are required and/or its continuance is warranted.

This procedure is without prejudice to the rights and obligations of Members under Article 10.1 of the SPS Agreement. In adopting the Canadian proposal, Members reaffirmed that in the preparation and application of sanitary and phytosanitary (SPS) measures, Members shall take account of the special needs of developing country Members and in particular of the least-developed country Members. The Committee recognized that this would not fully resolve the issue of special and differential treatment, but that this was one step in addressing the problem of implementation of the special and differential treatment provisions of the Agreement. The Committee also agreed to consider other proposals and possible actions.

Step 1. A Member preparing a new or a revision to an existing SPS regulation shall submit a notification to the WTO Secretariat, following the guidance provided in G/SPS/7/Rev.2. The notification should be made when a draft with the complete text of the proposed regulation is available, and when amendments can still be introduced and comments taken into account. The notifying Member should provide in Box 3 of the notification format a clear description of the products covered, including tariff item numbers where possible. The notifying Member should also complete Box 4, identifying the geographical regions or countries likely to be affected by the notified regulation to the extent relevant or practicable. The notifying Member should identify in Box 12 the final date for receiving comments and the agency responsible for handling comments. The Member shall normally allow a period of at least 60 days for comment, except for proposed measures which facilitate trade. Any Member which is able to provide a time-limit beyond 60 days is encouraged to do so.

Step 2. The Secretariat will circulate the notification with the minimal delay possible. The Secretariat will provide paper copies of the notification to the permanent missions of all WTO Members, and mail paper copies to one other designated address if so requested by a Member. The notification will be posted on both the "Members' Only" and the public web sites of the WTO, and will be electronically sent within one week of circulation to all addresses on the SPS self-subscribing electronic mailing list (in the language received by the Secretariat). The notification will be included in the monthly summary of SPS notifications circulated by the

Secretariat. If a developing country Member has difficulties in receiving and distributing notifications after receipt, the Member should inform the Secretariat thereof and propose how the national enquiry point could be improved.

Step 3. If a Member with an interest in exporting the products affected by the notification identifies a concern with the content of the notification, the exporting Member should contact the notifying Member, within the comment period, to seek additional information with respect to the notified measure and to identify their concerns. If the exporting Member requests an extension of the comment period, the notifying Member should grant requests for extension of the comment period wherever practicable, in particular with regard to notifications relating to products of particular interest to developing country Members, where there have been delays in receiving and translating the relevant documents or where there is a need for further clarification of the measure notified. A 30-day extension should normally be provided.

Step 4. The notifying Member should acknowledge receipt of the request for an extension of the comment period, or for additional information, and explain within a reasonable period of time, and at the earliest possible date before the adoption of the measure, to any Member from which it has received comments, how it will take these comments into account and, where appropriate, provide additional relevant information on the proposed sanitary or phytosanitary regulations.

Step 5. If an exporting Member identifies significant difficulties with the proposed measure, that Member may, in its comments, request an opportunity to discuss and resolve the potential difficulty with the notifying Member. In response to such a written request, the notifying Member will contact the appropriate officials of the exporting Member and enter into bilateral discussions to attempt to resolve the issue of concern. In the case of such a request from an exporting developing country Member, the notifying Member would in any discussions examine whether and how the identified problem could best be addressed to take into account the special needs of the interested exporting developing country Member. Resolution of the concern identified could include one of the following, or a combination thereof: (1) a change in the measure to be applied on a MFN basis; (2) the provision of technical assistance to the exporting Member; or (3) the provision of special and differential treatment. Should special and differential treatment be provided, it would apply equally to all developing country Members.

Step 6. If, following the entry into force of a new regulation (including an emergency measure), an exporting Member identifies significant difficulties which its exports face in complying with the new regulation, it may request an opportunity to discuss its difficulties with the importing Member to attempt to resolve the issue of concern, especially where no time, or an insufficient period of time, has been provided for comments. In the case of such a request from an exporting developing country Member, the importing Member would, in any discussions, examine whether and how the identified problem could best be addressed to take into account the special needs of the interested exporting developing country Member, so as to enable it to satisfy the requirements of the measure. Resolution of the concern identified could include one of the following, or a combination thereof: (1) a change in the measure to be applied on a MFN basis; (2) the provision of technical assistance to the exporting Member; or (3) the provision of special and differential treatment. Should special and differential treatment be provided, it would apply equally to all developing country Members.

Step 7. When a decision is taken on whether and how special and differential treatment may be provided for a final measure in response to specific requests, the notifying Member should promptly submit to the WTO Secretariat an Addendum to its original notification. The Addendum shall indicate: (1) if special and differential treatment was requested; (2) the name(s) of Member(s) that requested special and differential treatment; (3) if special and differential treatment was provided, the form of such treatment; and (4) if not provided, the Addendum shall indicate why special and differential treatment was not provided and whether technical assistance or any other solution was found to address the identified concern. A format for the Addendum is contained in Annex 1.

Step 8. The Addendum to the notification shall be circulated by the WTO Secretariat in the same manner as the notification.